

Feride Çiçekoğlu

SUYUN ÖTE YANI

ROMAN

6. BASKI

♥ can
çağdaş

FERİDE ÇİÇEKOĞLU
SUYUN
ÖTE YANI

Can Çağdaş

Suyun Öte Yanı, Feride Çiçekoğlu

© 1992, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1992

6. basım: Nisan 2023, İstanbul

Bu kitabın 6. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdođan

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Alper Zeki

Kapaktaki eser: Kalliopi Lemos, “Dev-i Âlem”

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-5571-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

FERİDE ÇİÇEKOĞLU

SUYUN
ÖTE YANI

ROMAN

♥can

Feride Çiçekoğlu'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Uçurtmayı Vurmasınlar, 1990

Sizin Hiç Babanız Öldü mü?, 1990

100'lük Ülkeden Mektuplar, 1996

FERİDE ÇİÇEKOĞLU, Ankara'da doğdu. ODTÜ Mimarlık Fakültesi'ndeki lisans ve yüksek lisans öğreniminin ardından Pennsylvania Üniversitesi'nde tamamladığı doktorasında ütopyalar ve kent tasarımı üzerine çalıştı. Ütopya sevdasıyla 12 Eylül 1980 Askerî Cunta döneminin dört yılını cezaevlerinde geçirdi. Bu sırada edebiyata ve sinemaya yöneldi. Senaryolarını yazdığı *Uçurtmayı Vurmasınlar* (1989), *Umuda Yolculuk* (1990) ve *Suyun Öte Yanı* (1991) gibi filmlerin aldığı ulusal ve uluslararası ödüllerin ardından sinema alanında akademik hayata geri döndü. Türkçede yayımlanan *Vesikalı Şehir*, *Şehrin İtirazı* ve *İsyankâr Şehir* üçlemesinin yanı sıra şehir ve sinemaya dair İngilizcede makale ve derlemeleri vardır. Halen İstanbul Bilgi Üniversitesi Sinema-TV Bölümü'nde öğretim üyesidir ve mimarlık, edebiyat ve sinemaya dair bir yolculuğu vardır.

I

Deniz kokuyor, deniz kokuyor, deniz kokuyor...

Avluya biriken suyun demir kapıda güneşle oynaşan yansıması değil, denizin ta kendisi. Denizin ta kendisi. İçime sindirmeliyim. Neden olacağımı sandığım kadar keyifli değilim?

Servis açıyor bir garson, akşam yemeği hazırlığı. Akşam yemeği, ahtapot salatası, adabeyi buğulama ve mutlaka rakıdır buralarda. Günbatımından hayli sonra. Güneş batmadan nohut ve bulgur karavanası – değil! Tahta kaşıkları diziyorlardır koğuştta şimdi. Düşünmemeliyim. Karpuz yiyor motorcu, önce göbeğini kemirip çekirdeklerini avurduna istif ederek. Bakalım yere mi tükürecek? Evet, hem de hepsini birden. Hiç söylenmeden süpürüp gitti bir temizlik işçisi. Çekirdekler çalı süpürgesinin önünde bir sağa bir sola savrulurak, bir sigara jelatini, iki-üç yaldızlı çiklet kâğıdıyla sarılıp sarmaşarak, sandaletli narin bir ayağı ıskalayıp geçtiler. Sandalet ayağını vurmuş kızın, topuğundaki atkı etine gömülmüş, çevresi kıpkırmızı ve sulanmış. Nasıl canı yanıyor, yazık. Yürümüşdür bütün gün, çarşı pazar değil, ama müze filan... Nereli acaba? Alman, Hollandalı; yok Fransız'a benziyor daha çok, sıcakkanlı. Kâğıt mendil sıkıştırarak bantın altına, yürür şimdi bir o kadar daha. Onlara ne garip gelir,

aylardır ilk kez dün uzunca yürüyebildiğimi, daha doğrusu yürüyemeyip yorulduğumu duymak. Sebep? Yüksek sesle düşünmek. “*Non, impossible! Tu t'en fou de moi?*”¹ Doktoradan sonra Fransa’da kalmış olsam, ben bile şaşabilirdim. Onları niye ayıplamalı? Yardım etse ya yanındaki, çantasının içindekiler yere dökülecek şimdi. Güzel de bacakları var haspanın, Anne-Marie’yi mi hatırlattı ne? Bizim kadınlar gibi popoları yere yakın değil bunların. Tüylerini de almazlar çoğunluk, güneş bacaklarında sapsarı şeftaliler. Şu yeni hormonlulardan değil, eski Bursa şeftalisi. Büyük, yarma, tatlı. Hâlâ güzel bacağa bakabiliyorum, sağlıklıyım, ne güzel. Elimi açıp kapamalıyım, açıp kapamalıyım...

Bir adam, kırklarına başlamış, biraz dalgın, saçları asker tıraşı, güneşsiz kalmış yüzü. Sakal kökleri siyah noktacıklar halinde renksiz yanaklarında. Yanında bir kadın, otuzlarının sonuna varmış, güzel gülüşlü. Biraz anaç, biraz aceleci. Elleri büyücek ve üretken. Çenesi küçümen. Rumeli göçmeni.

Kadın uzanıp adamın elini tutuyor. Durmadan açıp kapadığı, açıp kapadığı sağ elini. Şefkatle sıkıyor. Şimdi adamın açılan eli kadınınkini sarıyor, yumuşacık. Bakışlarının izlendiğini anlıyor adam. Gülüyor, suçüstü yakalanmış gibi. Kadın da gülüyor, içten. “Sen nasıl bakarsın,” değil, “İyi ki bakabiliyorsun, sağlıklısın, ne güzel.”

Motor kuyruğunda bekliyorlar. Ayvalık’tan Cunda’ya. Karadan da yol var, ama belediye otobüsü. Üstelik “Alibey” yazıyor üzerinde. Ne Alibey adı yerini tutar Cunda’nın ne de otobüs motorun. İstanbul’da da özleyebilir denizi insan. Kadın için deniz altı şeritli bir bulvardan farksız hale geldi ne zamandır. Adam için ise deniz,

1. (Fr.) Hadi canım, imkânsız! Dalga mı geçiyorsun?

öplere üşüşen martuların uzaktan uzağa duyulan ığlıklarıydı son bir buçuk yıldır. 82 yılının Temmuzunu Şimdi ve Ertan tutuklandığı o soğuk aralık günden önce bile denizi bu kadar yakından hiç görmemiş gibi.

Sıra geldi nihayet. Biniyorlar motora. Önce kadın atlıyor, her işe koşmaya alışkın. Kıyıda kalan valizi istiyor adamdan. Dalıp önce sağ eliyle davranacak mı adam? Hayır, alışmış artık, zoraki solaklığı sürüyor on sekiz aydır. Sol eliyle uzatıyor valizi, kadın valizden sonra adamı da alıyor motora ve o zaman fark ediyor ki son binen onlar, tüm motordakilerin bakışları onların üzerinde.

Tam karşılarında otuz yaşlarında bir anne. Topluca, göğüsleri fırlayıp çıkmaya hazır “V” yakalı penyeden. Eteği tiril tiril bej keten. Ara sıra görünmeyen tozları silkeliyor elinin sinirli bir hareketiyle. Yanı başında narin bir kız çocuğu, dört-beş yaşlarında. Fazlaca özenli giydirilmiş, tedirgin giysilerinden. Beyaz, fistolu, kabarık etekli giysi. Beyaz orap, pabuç. Lekesizliği sinir bozucu.

Kadın, anne ile göz göze geliyor. Annenin gözü, adamın açılıp kapanan sağ elinden, kadının elini kavramış sol eline giderken yol üstü çarpışıyor bakışları. Anne onların motora biniş tarzını, dökülen, bol spor giysilerini onaylamadı, anlaşılıyor. Valiz de otobüste kirlenmiş üstelik, kadının eteğine sürünüyor. Kadın, annenin ayıpladı ayıplayacak mimiklerini, onun eteğinden valizin tozunu süpürürcesine kendi eteğini silkeleyişini izleyip eğleniyor.

Hayatı zehir ediyordur bu kadın, kızına. Tatil yerinde çocuğa beyaz giydirilir mi? Bu çocuk mutlaka biraz pasaklı olur, annesine tepki. Bizim evde nasıldı, yastık kıpırdamazdı yerinden. Annem o yüzden hâlâ alabildiğine mutsuz bize geldikçe. “Kötü bir çatı katı, niye tırmanırsınız bu tepelere bilmem. Manzaraymış, hadi rahat olsa neyse, akıyor sağ sol. Başında kocan da yok ki uğraşsın, hoş, olsa da ne fark eder, dışarıdayken de varsa

yoksa kitapları. O kadar özendik seni rahat şartlarla yetiştirelim diye. Boşuna dememişler, ana baba taht yapar baht yapamaz.” Akan çatı katını bu yüzden mi seviyorum her şeye rağmen, çocukluğuma bir başkaldırı?

Kadın bu kez kızla göz göze geliyor. Kız, incecik işaretparmağını motorun mavi boyalı küpeştesinde gezdirip annesine çaktırmadan giysisine sürüyor. Hınzırca bir bakış gözlerinde. Kadınla bir gülüşü paylaşıyorlar, göz kırpmıyor kadın. Örgütlü bir suç oldu şimdi üstelik, anne fark ediyor birden ve çocuğun elini hoyratça çekiyor. Çantasından bir kolonyalı mendil çıkarıp kızın parmağını kızartana kadar siliyor.

Bu sırada motor Cunda’ya yanaşmakta. Motorcunun denizci elleri, parmakları küt, başparmak tırnağı yarım, halat atıyor kıyıya. Kıyıda bir çocuğun elinde dondurma. Çekirdek çılatıyor göbekli bir adam, ayçiçeği kabukları etli parmaklarına gömülü. Kahvede tek ayağını altına alıp oturmuş bir çember sakallının, damarları fırlamış kemikli elinde durmadan evirip çevirdiği otuz üçlük tespahi. Kadının gözü bu ellerde gezinip yine adamın açılıp kapanan sağ elinde. Hadi, ver elini. Dalıvermişim, yine biz kalmışız en sona. Ne zaman çıkıp gidi-verdi o narin kız, annesiyle uzaklaşmış bile. İskelenin başından dönüyor küçük kız, gözleri kadını arayarak. Kadın sevinçle el sallıyor, her şey olabildiğince güzel görünüyor birden. Evet, güzel bir tatil geçirecekler, bütün yorgunluklardan arınıp.

İyimserce motorcuya dönüyor kadın, kalacak bir yer, bir pansiyon? Motorcu büfeyi işaret ediyor. Büfeci ağır ağır gazoz kasaları taşıyor içeriye. Aceleye ne gerek, tatile geldiler, ne görüş kuyruğu bu ne de kirli çamaşır sırası. Beklenebilir iç ferahıyla. Şimdi de gürbüz bir delikanlı büfenin önünde, walkman’den taşan disko müziğinin ritminde. Çiklet ve magazin gazetesi aldı. Hayır,

dokunmadı sinirine. Büfeciye yineliyor kadın sorusunu. Bir pansiyon? Büfecinin gösterdiği yöne bakıp tarifi dinliyor dikkatle. Yola düşebilirler artık, valizi almaya davranıyor kadın. Adam kavırıyor valizi, sol eliyle.

Daracık sokaklar parke taş kaplı. Biraz yokuş yukarı, sağa sola kıvrılıverdikçe ilerlerde bir yerde koca bir kilise. Bir görünüp bir yitiyor. Taş bir duvarın yanından geçiyorlar şimdi. Ne güzel dokusu, nasıl uyumlu renkleri. Gülkurusunun açıklı koyulu tonları, aralarda tortulanmış kırmızı şarap ve şampanya rengi lekeler. İçki çağırıyor evet, o kadar güzel. Evler de görkemli, ama sanki terk edilmiş gibi. Çoğunun kepenkleri kapalı ve en azından köşeleri; pencere, kapı çerçeveleri hep o güzel gülkurusu gözenekli taşlarla çevrili. Kadın henüz bu taş sarımsak taşı dendiğini ve Ayvalık'ın ünlü Sarımsaklı Plajı'nın adının bu taştan geldiğini, çoğu 1800'lü yılların tarihini taşıyan bu evlerin Rumlar zamanında o taşla inşa edildiğini bilmiyor. Yine de, gazetecilik eğitiminin, radyo programcılığının verdiği gözlem alışkanlığıyla, sıradışı bir yere geldiklerini seziyor. Tarihini ilk anda ele vermeyen bir yer burası, belli. Çok şeyler görmüş geçirmiş, biraz küskün.

Bu küskünlük yabancı değil bana. Evlerinden koparılan insanlar kadar, insanları koparılan evler de biraz küserler yaşama. Nenemlerin Selanik'teki evi de böyle kalmış olmalı, yeni iskân edilenlere karşın içine dönük, suskun. Bastonuna dayanarak gelen yaşlı bir adam; mintanının son düğmesi bile ilikli bu sıcakta. Çerçeveleri mavi boyalı şu dükkân fırın olsa gerek, ekmek kokuyor mis gibi. Sarı saçlarını savurarak bir kız çıktı, koluna beş ekmeği birden sıgdırmış, kaç kardeştirler kim bilir. Terliklerini sürüyerek koşuyor, belki kolunu yaktı ekmekler.

Kahvaltı için buradan ekmek almalı. Çok özlediğini yazardı, fırından yeni çıkmış ekmek yemeyi. Şaplı diye ekmeklerin içini yiyemediklerini... yazamazdı elbet. Mektubu geçmezdi...

Sokağa dökülen bir kova su, yolunu kesiyor kadınla adamın. Taşların arasından kıvrıla büküle akan suyu hamar bir süpürge kovalıyor. Süpürenin başı bağlı, ama saçları tutsak edilmemiş, bağnazlıktan değil, toz olmasın, diye yemeni. Süpürgeyi duvara yaslayıp güler yüzle kadının sorusunu yanıtlıyor, fırının hemen ilerisindeki iki katlı, balkonlu bir evi gösteriyor.

Birkaç basamakla çıkılan çift kanatlı kapı aralık. Kapının üst yarısı baklava demirli. Demirlerin altındaki buzlu camlardan biri açılmış, içerideki ceviz çerçevesi aynada, derinliklerde bir mutfağın ve ötesinde belli belirsiz bir avlunun yer yer nemlenmiş, zamanla gölgeli yansımaları. Kadınla adamın gözleri kapının el biçimi tokmağında buluşuyor, kapıyı çalan kadın oluyor. Metalin metalle öpüşmesi aynaya çarpıp geri dönüyor, içeriden ses gelmiyor.

Biraz bekleyip kapının aralık kanadını itiyor kadın. Çekinerek usulca giriyor mermer kaplı loş sofaya, çocukluğunun Yeşilköy öğle sonlarına adım atarcasına. Sanki yukarıda uyuyor hâlâ nenesi, yanı başında karanfil kutusu ve iğne oyası. Uyanıp yine sürürse mangala kahve cezvesini, maltızı yakıp patlıcan közlele akşam için ve Lamis komşu bahçeden bağırınca, "Nihal gelsin oynayalım!" diye keşke salmasa onu, yanı başında tutsa geç oldu deyip. Büyük dayısı gelse Kalitarya'dan –tabii ki henüz Şenlikköy değil adı ve betonlaşmamış kırları– omzunda tüfegi, çantasında bildircinler, dese ki, çoktu bildircin, trenden inince Pavli'ye bıraktım birazını. Pavli'nin manavı istasyondan inince hemen solda. Hani faytonlar bekler ya, tam orası. Zaten Haçik'in faytonuna

binip gelmiştir büyük dayısı. Ertesi gün bildircin böreği yapılacak diye sevinse ve gece oturmasına Yuannalara gittiklerinde, tepsi içindeki çeşit çeşit reçellerden en çok inciri beğenip kaşığını su dolu bardağa daldırmadan önce yine incire yaptığı ikinci kaçamak hamleyi yakalayan annesinin tehditkâr bakışını nenesi yumuşatıverse.

Nihal uzunca sofayı geçip mutfağa geldiğinde, ağzında incir tadı. Birden fırına gidiyor gözü, sanki içinde bütün konan bildircinların yerleri kabarıp çatlamış, yeni kızaran bildircin pidesi. Ama fırın boş ve hâlâ kimse yok görünürlerde. İnsan bu evi terk edilmiş sanabilir, öylesine sessiz, kendi halinde akıp giden zamana sofadan eşlik eden saat de olmasa.

Mutfağın avluya açılan kapısında duraklıyor Nihal. Sanki gerçekten çocukluğu. Kulağına çalınan sözcüklerde iki dil sarmaş dolaş.

“Arapçim, *ela, ela, Arapopulo, Arapopulo...*”¹

Saçları biraz dağınık, sırtı hafifçe kambur, ama çok değil. Siyah çorapları, topukları aşınmış siyah kadife terliği, füme eteği ve bordo yelege görünüyor. Bir de önlüğü... “Futası” diyesi geliyor Nihal’in. Bakkal Despina’nın önlüğünü anımsıyor birden. Despina bile olabilir, yüzü henüz yok. Pekâlâ komşuları Evgeniya Teyze olabilir ya da Madam Zina. Onlar biraz gençtiler galiba, ama yaşlanmışlardır ne de olsa.

Nihal yaklaşıyor biraz daha. Yaşlı hanımın elini görüyor şimdi, elinde bir çinko tas. İçi renkli desenli emaye kaplı, yer yer sırtı dökülmüş tasta yemek artıkları ve ufalanmış ekmekle hazırlanmış papara. Arap kedinin yemeği. Kapkara tüyleri ve yanıp sönen gözleriyle yan bahçeden duvarın tepesine sığıyor kedi. Orada bir an kararsız

1. (Rum.) Gel, Arapçığım...

kalıyor: Duvara yaslanan çardağın asmasından mı insin, yoksa tel dolabın üzerine oradan da mutfak taşına mı atlasın? Bahçenin derinliğindeki önü sundurmalı müşteri-tilatın, gerideki boyası solmuş ahşap avlu kapısının, duvar dibindeki ortancaların ve tenekelerden taşmış renk renk sardunyelerin, verandanın bir köşesindeki masaya rastgele sıralanmış eski model siyah beyaz bir televizyon, bir balkabağı, kap kacak ve Atatürk büstünün ayırdına kedinin bu kısacık kararsızlık ânında varıyor Nihal.

“*Ela do, Arapopulo, ela do!*”¹

İki yoldan da cayıp badem ağacına sıçrayveriyor ve ağacın gövdesinden dosdoğru Sıdıka Hanım’ın ayakları dibine iniveriyor kedi. Siyah süet terliklerle haşır neşir şimdi. Yemek öncesi sarmaş dolaş hasret gideriyorlar, ayrı kalmış iki sevgili gibi.

“*Arapopulo, pedakimu...*”²

Kedi nihayet yemeğine dalınca ağır ağır dönüyor Sıdıka Hanım. Yetmişini geçkin. Açık renk gözlü, narin, ince hatlı. Yeni farkına varıyor kadınla adamın. Arap’la paylaştığı o çok kendine ait âna birilerinin ortak oluşunu fark etmenin çekingenliği. Gereksizce bir saçının düzeltme, önlüğünü şöyle bir çekiştiriverme, ellerini ne yapacağını bilememenin sonucu. Kadının “Merhaba”sını ancak ondan sonra yanıtlıyor:

“Buyurun...”

“Yeriniz var mı?”

“Kaç kişi? İki mi?”

Sıdıka Hanım’ın gözü verandanın merdivenlerini birkaç basamak inmiş kadından geride valizin yanında dikilmekte olan adama gidip geldiğinde Nihal’in verece-

1. (Rum.) Gel buraya Arap çocuğu, gel buraya...

2. (Rum.) Arap çocuğu, oğulcuğum...

ği yanıtta emin. Yine de, “Evet,” diyor Nihal, başıyla ve gülümseyişiyle güçlendirip.

“Ne kadar kalacaksınız?”

“Beş-altı gün, belki bir hafta...”

“Aşağıdaki küçük oda boştur yalnızca... Ama iki gün sonra, bir oda var yukarıda, boşalacak...”

“I” harfi yok, Sıdıka Hanım’ın dilinde, cümleler biraz devrik ve ancak karşısındaki anlamıyorsa arınmış Rumcadan. Kadınla adamın odayı gördüklerinde duyacakları iç sıkıntısını güler yüzü ve bir-iki gün sonra boşalacak ferah odanın esintisi ile hafifletme çabasıyla düşünüyor öne. Mutfaktan geçiyorlar yeniden, sonra sofa ve Sıdıka Hanım kapısını açıyor alt odanın.

İçeriye üçünden de önce sofadan ince bir ışık huzmesi giriyor aralanan kapıdan. Sıdıka Hanım bir an mütereddit geriye dönüp bakıyor. Burayı vermeyiz genelde. Ancak sıkışık durumlarda. Beğenmezseniz başka bir yer arayabilirsiniz yine de. Ama dedim ya, üstteki balkonlu oda boşalacak iki gün sonra. Tüm bunlar kadınla adamın yüzlerinde gezinen bir bakış Sıdıka Hanım’ın gözlerinde. Sonra kenara çekilip yol veriyor. Önce Nihal giriyor odaya, sonra Ertan.

Nihal’in gözleri adaminkileri arıyor. İçi sıkılacak şimdi, neler anımsatıyor kim bilir. Ama Sıdıka Hanım’ı kıramayız, zaten tedirgin burayı önerdiği için, belli. Hem onu tanımayı çok isterim, iki gün şunun şurasında ne olacak. Üstelik bütün gün dışarıda olacağız, bahçe de var. Kalıyoruz; kalıyoruz değil mi?

Sıdıka Hanım kapıyı ardından örter örtmez adam odanın tek penceresine gidip perdeyi açıyor. Giyotin camının ardındaki panjurlar da kapalı, ne kötü. Kadın yardım edip etmemekte kararsız. Buna alışmam zor olacak, böyle kritik bir anda yardım öneremem, ola ki incinir. O lanet pencere de ne kötü sıkışmış, açılmıyor olmalı kim

bilir ne zamandır. Değil tek elle, ikisiyle bile zor kıpırdar yerinden. Neyse, kalkıyor iyi kötü, panjuru da o güzelim gülkurusuna boyamışlar. Bu renge bir ad bulmak gerekirse “Cunda” rengi derdim ben olsa olsa. Her kanat kendi içinde ikiye bükülüyor yeniden, menteşeleri ev yapıldığında takılmış olmalı, yine de çalışıyor ne güzel.

Ertan itiyor panjurun kanadını. Nasıl görmediler önceden? Göremezlerdi, hep arkaları dönük durdular verandaya çıktıklarında. Görmüş olsalar, Nihal de istemezdi burada kalmayı. Sıdika Hanım’a rağmen. Gidip başka bir yer ararlardı, üstteki oda boşalınca gelirlerdi, bir çözüm bulurlardı mutlaka. Pencereleer... Pencereleer demirli.

Nihal’in gözü Ertan’ın sağ elinde şimdi. Şu bir-iki gün içinde sezdi hemen. Ertan sinirlenince elini daha hızlı çalıştırıyor. Bir de dudaklarını kıpırdatıyor sayı sayar gibi. Elini açıp kapayışlarını sayıyor olmalı. Açıp kapayacak ki güçlensin eli. Görev edinmiştir o, sayar şimdi: bine kadar, iki bine, üç bine... Bir an önce düzelsin diye mi, üşüşen sevimsiz anıları kovalamak için mi? Odanın iki yanına rastgele konmuş iki tek kişilik yatağa bakıyorlar. Yataklar da ayrı düşmüş, pencerenin demiri yetmezmiş gibi. Nihal hadi diyor, hatta demeden davranıyor. Yatakları birleştiriyorlar.

Nene gom şekeri alayım mı? A be evladım daha dün aldın. Her gün her gün... Nene n’olur be, bugün de alayım, yarın istemem. Bak yarın yok! Söylemeyesin anne, al. Üç tane beş para, bir tane on para, hepsi yirmi beş para, düşürmeyesin sakın. Angeli’ye söyle, iki makara da iplik versin. Biri siyah, biri beyaz. Söyle bakayım. “Kara tokmaklı zincirli makara, beyazınki kara, siyah ipliğinki tahta rengi...” Aynen öyle. “Kara tokmaklı zincirli maka-

ra. Beyazın tokmağı kara, siyah ipliğinki tahta rengi, unutmama. Tez gel, annen görmesin.” Angeli’nin dükkânına kadar Yuanna ile yarış. Oh! Benim bacaklarım daha uzun. Her adımda Yuanna biraz daha arkamda. Lambo ile Hristo tam bakkalla manavın ortasına oturmuşlar, her biri kendi dükkânının önüne. Aralarında tavla. Hızımı alamayıp çarpıyorum Angeli’nin kapısına. Kapının üstüne asılı çemberlerden biri düşüyor. Çıngırağın sesi... Ne severim şu çingıraklı çemberleri. Hepsi benim olsa! Aca- ba makara yerine... Ama olmaz, bir daha dünyada para vermez nenem bana. Koca götlü Yuanna yeni varabildi, soluk soluğa. Angeli çingıraklı çemberi yerine asarken söyleniyor: “*Koriçimu, koriçakimu!..*”¹ Kızgın değil, âdet yerini bulsun diye. Gom şekeri istiyorum, beş paralık. Önce benim karamelamı veriyor Angeli. Yuanna’nın işi uzun. Tezgâhın üzerinde bir dizi kavanoz. Her birinde farklı renkli bonbonlar. Helezon çizgileri kırmızı olanlar, üzerlerindeki minik kabartılardan yeşil enlemler geçen- ler... Hepsinden istiyor Yuanna, karışık. Angeli birinci kavanozun pırl pırl cam başlıklı kapağını kaldırıp tezgâhın üzerine koyuyor. Tertemiz pirinç küreğini ka- vanoza daldırıyor. Sonra ikinci kavanozun kapağını bi- rinciye aktarıyor, kürek bu kez pralinli bonbonlara dalı- yor. Derken üçüncünün kapağı ikinciye, dördüncünün kapağı üçüncüye... Kürek son kavanozdan da çıkınca, tezgâhın üzerindeki boş kapak sıranın öbür başına geçip kapanıyor. Tam iki makara da iplik, demek üzereyim, hatta para artarsa biraz da parça kumaş almaya niyetle- niyorum. Karnına basınca ağlayan bebeğime giysi... der- ken paralarımı düşürüyorum. Eğiliyorum almaya... Po- tinler, benim ayaklarımda potinler... Bunlar benim pa-

1. (Rum.) Kızım, kızcağızım!..

buçlarım olamaz, çocukluk resminde görmüştüm, nenemin potinleri. Üstüme başıma bakıyorum, o resimdeki giysiler. O zaman anlıyorum, meğer ben nenemin çocukluğuymuşum. Yeniden eğilip potinlerime dokunuyorum. Sonra gözüm arkaya kayıyor, bir dizi postal. Sayıyorum: tam on bir çift. Tıpkı kavanoz sayısı kadar. Koca bir manga asker dizilmiş ardımıza. Ne zaman geldiler, nasıl fark etmedik? Birden bir tokat patlıyor, çavuş tartaklıyor Angeli'yi. Kavanozlardan tekmil almadan niye değiştiriyorsun berelerini? Hem varlık vergini de ödemiştin sen. Aşkale'ye yollamadık mı seni, hani ölmüştün yol inşaatında? Ne arıyorsun Yeşilköy'de, yürü bu kez Metris'e gidiyorsun dosdoğru! Angeli bizim önümüzde tokatlanmaktan dehşetli mahcup. İki asker kollarına giriyor götürmek için. "Bir dakika," diyor, "futamı çıkarayım bari." "Futa değil önlük!" diye gürlüyor çavuş. "Türkçe konuşacaksınız, anladın mı?" Caddeye boydan boya açılmış, "Vatandaş, Türkçe konuş!" yazılı pankartı gösteriyor. Angeli iki de düğme kutusu almak istiyor yanına, çavuş vuruyor, düğmeler renk renk yerlere saçılıyor. Düğme değil, kitapmış bunlar; şaşırıyorum. Bir bakıyorum, önlüğünü çıkarınca Angeli, Ertan oluyor. Götürmeyin demeye çalışıyorum sesim çıkmıyor. Askerlerin arasında uzaklaşıyor Ertan. Çavuş dönüp copuyla bütün çemberleri yere savuruyor. Çıngırak sesleri duyuyorum, sanki kapı çalınıyor. "Gel bir bardak çay iç," diyor nenem, ama Rumca. Eyvah diyorum, çavuş duyacak şimdi, vuracak neneme. Komşu kadın diyor ki: "Girememe, kahvaltı hazırlayacağım daha, al, istifno getirdim sana." Yuanna'nın annesi olmalı bu, o da Rumca konuşuyor. Çavuş duymasa, koşup haber versem. Türkçe konuşun, çavuş kızıyor! Bacaklarım ağırlaşmış, koşamıyorum, taş gibiyim, kırıdayamıyorum. Ter içinde uyanıyorum. Küçük bir oda, alacakaranlık. Neredeyim?

Yine nenemin sesi:

“Bırak kızın hazırlasın, gelin olacak yaştadır.”

Nenem olamaz ki. Öldü, çok oldu öleli. Rumca karşılık veriyor biri. Çok iyi anlayamıyorum şimdi. “Bilmez misin,” diyor galiba, “ben olmasam su bile içemezler.” Nenem değil elbet, Sıdika Hanım karşılık veren. “Senin hatandır, çünkü sen alıştırmadin,” diyor. Birkaç sözcüğü kaçırıyorum. Kalkıp pencerenin storunu aralıyorum. Avlu kapısında bir komşusuyla konuşuyor Sıdika Hanım, elinde bir bağ istifno. Komşu kadın veda ediyor, çamaşır yıkayacakmış herhalde. Sıdika Hanım, “Benim de çamaşırım var,” diyor uğurlarken.

O avlu kapısını kapatırken alelacele giyiniyorum. Ertan’ı hatırlıyorum birden, uyuyor. Sırtı açılmış, üşür mü? Pikeyi sırtına doğru çekip odadan çıkıyorum.

“Günaydın.”

“Günaydin. Erken kalkıyorsunuz.”

“Öyle. Erkenciyim.”

“Öbür misafirler uyur. Sekiz, dokuz, bazen ona kadar.”

“Ne güzel... İstifno...”

“Nereden bilirsiniz istifnoyu?”

“Nasıl bilmem... Giritli bir komşumuz vardı. Salatasını yapardı.”

“Radikayı da bilirsiniz o zaman...”

“Bilmez miyim... Şevket-i bostanı bile bilirim, kuzu eti ile terbiyeli pişirilir. Kaynatılıp suyu içilirse taş düşürmeye, böbrek yıkamaya iyi gelir.”

Gülüyor Sıdika Hanım. Nihal de gülüyor. Belki Girit’te buluşuyorlar, belki Yeşilköy’de. Sıdika Hanım, hamaratça istifnoyu yıkamaya giriyor hemen.

“Severseniz istifnoyu size salatasını yaparım, yersiniz öğleye...”

“Sevmez miyim... Ne güzel olur Girit yemekleri...”

“Yalnız yemekleri mi? O meyveler, sular, sonra o ne-

zakat, ne bileyim, her şey işte... Aaah, çok güzeldir Girit...”

“Kaç yaşındaydınız geldiğinizde?”

“Vardım 15, 16... 24 Mübadelesi’nde geldik...”

“Nenemler de o zaman gelmişler.”

“Girit’ten mi?”

“Hayır, Karaferye’den. Selanik...”

“Onların dili farklıdır bizden. Elenika derler. Siz bilir misiniz?”

“Pek az. Annem bile bilmez. Nenem güzel konuşurdu. O da tıpkı sizin Girit’i anlattığınız gibi anlatırdı Selanik’i.”

“Çok anlatmam ben. Kime anlatayım?”

“Ben sorardım neneme. Öyle güzel anlatırdı. Görüyormuş gibi olurdu. Her börek açışında hayıflanırdı, nerede Karaferye’nin yağları diye. Teneke dibinde tortusu kalırmış, böreğe koyarlarmış onu. Nasıl merak ederdim o böreğin tadını...”

“Biz zeytinyağı kullanırdık Girit’te. Ama saf zeytinyağı. Salataya dökünce mutfağı sarardı kokusu...”

“Bir de şeyden çok etkilenirdim: Hasat zamanı yarıcılar tenekeyle getirirlermiş altını. Nenemin babası devirmiş tenekeyi, eliyle ortadan bölermiş böyle. Yarıyı onlara, yarıyı yarıcıya. Saymak filan ayıpmış. Ne bolluk değil mi, şaşardım ben.”

“Girit de öyle idi. Ne bolluk, her şey çok idi, her şey güzel idi. Belki çocuktum da bana öyle gelirdi.”

“Ah nenem de tıpkı böyle derdi işte...”

“Öldü mü neneniz?”

“Evet, yirmi yılı geçti kaybedeli. Mavi gözlü, pamuk gibi bir kadındı. Karanfil çiğnerdi, kokusu hâlâ burnuma gelir. Bir iğne oyaları yapardı, el değmemiş gibi. Bana verdiklerini saklıyorum, açıp açıp bakıyorum; kıyamıyorum kullanmaya.”

“Çok seversiniz onu...”

"Ne anlatıyor *Suyun Öte Yanı*'nda Feride Çiçekoğlu? Özgürlüğü için Cunda'ya kaçan bir Yunan avukatı, özgürlüğü için 'suyun öte yanı'na kaçmak isteyen bir Türk devrimciyi... Mutsuz ama iyi yürekli Sıdika Hanım'ı, mutsuz ama iyi yürekli Arap Mustafa'yı... Nihal'i... Cunda'yı: taş sokaklarıyla, kilisesiyle, insanlarıyla... Adının 'Alibey' yapılmasına kızarak. (...) Ve en önemlisi, çok az romanda rastladığımız bir 'mutlu evlilik' (...) Cesare Pavese, *Yaşama Uğraşı*'ndaki günlüklerinden birinde şöyle diyor: 'Pek az mutlu evlilik varmış gibi görünmesi, romancıların mutlu evlilikler üstüne söyleyecek bir şey bulamamalarından ileri gelir.' Belki de bundan. Kadınlara erkek evlenince roman biter genellikle. Feride Çiçekoğlu, güçlükler içinde sürüp giden bir mutlu birlikteliği anlatıyor. Hem de nasıl! O güzelim telefonla konuşma sayfalarının bir yerinde Ertan'ın karısına telefonla ulaşma savaşı sırasında, '... içinden, "Bismillah..." diye başlayan hiç tanımadığı bir sesi' duymasının verdiği bir şaşkınlık vardır ki, unutulmaz."

Fethi Naci

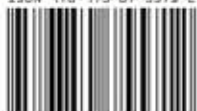
#göçmenlik #devrim #silahasreti #ayrılık #geçmişeyolculuk #kolektifhafıza

 CAN

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-5571-2

9 789750 755712